

Trux Olga urhölgy, a bécs vendéke, operai részletet ad...

Romeo és Julia. Shakespeares... Berta emelkedett... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné...

Ujlaki Henrik m. kir. a helyi... Színész 25 éves jubileuma.

Színész 25 éves jubileuma. Február 2. Hó 30-án mult 25 éve...

Február 2. Hó 30-án mult 25 éve... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, M. Nagy Lajosné...

Február 2. Hó 30-án mult 25 éve... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, M. Nagy Lajosné...

Február 2. Hó 30-án mult 25 éve... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, M. Nagy Lajosné...

Február 2. Hó 30-án mult 25 éve... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, M. Nagy Lajosné...

Február 2. Hó 30-án mult 25 éve... K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, M. Nagy Lajosné...

megjelentek száma. A négyest 25-30 pár tánczolta. A szebbnél szebb asszonyok és leányok hullámzó sokaságából sikerült többek nevét feljegyznem. A szónokok: Budaházy Lászlóné, Budaházy Gyuláné, Budaházy Lajosné (Pallag), Fiókné, Goda Sándorné, Goda Gaborné, Jánabó M. Mihályné, Kovács Károlyné, K. Kiss Pál Jánosné, Ludány Lajosné, Ludány Sándorné, Ludány Ambrusné, Montai Gaborné (Debreczen), H. Nagy Lajosné, Pataky Árpádné, Nagy Ferencné (Ér-Semjén), Szabóné (Pászor-Károly), Stern Mórné, Veresné, (Debreczen), Zodanszky Lászlóné, Zicherman Jakabné. Leányok: Budaházy Anna, Budaházy Katicza, Budaházy Piroška és Szeréna, Budaházy Ilona, Montai Piroška (Debreczen), Ludány Mariska és Zsófia, Roos Gizella (Pallag), Szabó Bella (N-Károly), Sós Irma, Fiók Irma, Veres Vilma (Debreczen), Stern nővérek, Zicherman nővérek.

Azt hiszem, hogy nem csalódom, amidőn kifejezést adok azon reményemnek, hogy mindazok, kik ezen kedves mulatságban részt vettek, arra sohaig mintegy kellemes emlékre fognak visszaemlékezni! Végre meg számot kell adnom a mulatság anyagi sikeréről is, mely szinten igen kedvező volt, közel 100 frt. tisztajövedelmet hozva a kaszinóknak, melyhez K. V. József országgyűlési képviselő ur 10 forint járult, mely szíves ajándékaért helyen is halás köszönetünket fejezzük ki!

Könyves Tóth Mihályról. (Visszaemlékezés.)

Még ezelőtt egy pár évvel gyakran lehetett látni Debreczen utcáin egy jószágos tekintetű, fekete bőrtöltött, sötétlő öreg urat. Nem kereste a feltűnést, sőt sőtételül is inkább a mellék-utczákat választotta, de ha valaki köszönt neki, a legnagyobb szívesen válaszolt, ha ismerősére talált, kedélyesen elbeszélgetett vele, tapasztalatainak gazdag tárházából számos érdekes apróságot hozva föl. Sokan nem is sejtették, hogy az a tisztas külsejű öreg ember, kit egy futó pillantásra is alig méltattak, nem más, mint Debreczen nagyhírű lelkész, Könyves Tóth Mihály, mert bizony ha felismerik vala, szíves-örömmel emelnek kalapot előtte.

A legutóbbi esztendő alatt meg éppen visszavonult életet folytatott. Előre haladott kora nem engedte meg, hogy hivatal teendőit végezze, sőt még a társadalmi életben sem szerepelhetett. Élete őszének bátralevő napjait csendes nyugalomban töltötte s nagy ritkaság számba ment az, ha lakását olykor-olykor elhagyta.

Életrajzi adatait már tegnap közöltük. Mint minden életrajz, ez is hezagos. Csak röviden van érintve a szabadságharcban való szereplése, még rövidebben a szenvedés, melyet hazaszeretete miatt ráérték.

A magyar kormány 1848. végén, illetve 1849 elején, Debreczenbe volt kénytelen menekülni. Windischgrätz herceg elfoglalván a fővárost, vele együtt sokan azt hitték, hogy vége van a szabadságharcnak s nem lesz többé ellenállás. De állott még Debreczen s lelkesen sorakozott a nemzeti ügy védelmére a tisztai nép. Ny nagy erő mellett a kormány és országgyűlés lázasan fogott hozzá a nemzeti védelem művéshez. Debreczen város volt a mozgalomnak életös leke, kiapadhatatlan forrása. Ebben pedig kiváló érdeme volt, a többi nagyok mellett, K. Tóth Mihálynak, ki mint debreczeni lelkész a templomi szónokból is azt predikálta, hogy a megármadt hazát fegyverrel védeni mindenkinek kötelessége.

Ilyen hangu predikációja, akkori eredeti nyomtatásból, van a mi kezünk között is. Erekllye gyanút őrizték. Ezért írták őt halálra, majd kegyelemből 20 évi várfogságra, melyből 7 évet ki is töltött. Ekkor kegyelmet nyert.

K. Tóth Kálmán lelkész ur lakáson látunk egy igen érdekes rajzot, mely azon bőrtöltött ábrázolja, melyben K. Tóth Mihály fogva volt. E kép megszerzését néhány adatot idézünk egy könyvből, melynek címe: »Utazás ismeretlen állomás felé.« Irta: Barsi József.

Szerző e könyvben apróra leírja fogságba hurcoltatásának és fogságának történetét, több helyen megemlékezve K. Tóth Mihályról, ki fogságát keresztényi megnyugvással töltötte.

A 197-ik lapon, hol az új épületben (Neugebaude) való bebörtönözésekről van szó, így ír: »A másik szobában K. Hajdu Lajos vendéglát meg több ízben, hol reggelt, hol estonna táján jó alföldi kenyérről és sajttal. Ő ismertetett meg K. Tóth Mihálylyal, a nagyhírű debreczeni pappal, ki vörös pantlikás kalapú földieit mint tábori lelkészük lekiírta volt Aradot ostromolni. — Ettől hallottam először Boczkó Dániel, Asztalos és Máriássy János vittekedésének híret. Ő beszélt el apr. 14-ike és aug. 2-ai történetét hitelen, hiszen apr. 14-én ő volt az egyház szónoka.« (Itt meg kell jegyeznünk, hogy e könyv szerzőjét, Barsi Józsefet, már a szabadságharc kezdetén elfogták, így a nagy eseményekről csak akkor értesíthetett pontosan, midőn a nagy idők szereplői egy fogságba kerültek vele. Szerk.)

K. Tóth Mihályt 1850-ben szállították Olmützbe. Megérkezéseiről a 226-ik lapon így ír a szerző:

»Hét óra felé járt az idő, oszondán és egyuttal vacsoráink szokott percei, mikor ismét lépések, ajtónyitások és beszéd hangjai előbb a távolból váltak hallhatókká, az után közeledtek s nagy meglepetésünkre a mi ajtóink zárja nyílik s a porkolab lep be, tányéron párolgó teával tea kehely a lakó poharat nyújtva felém s németül mondvan, hogy ezzel egyuttal megérkezte hírt és legszívesebb üdvözlét küldi a református debreczeni lelkész, de nevéből a »Könyves« kimondani nem tudta, s csak a Toth és Mihály névre, miket kérd-zöleg felemlíték, felele, hogy: igen, igen, az az!

Az érzelmek azt a felajlását, melyet e jelenet villámsebességgel feidézett lelkemben, hiába kísérelném elemezni, vagy érthetővé tenni. Az új épületben szorítottunk volt először ketet s ime itt a bizonyosság, hogy a kézzorítás mélyebb nyomokat hagyott. Ezelőre csak azt kérdeztük, hány évre szól ítélete s a felelet az volt, hogy »kegyelem utján husz évre vasban.« A másik kérdés a hely jött bajtársak számára szorított, de határozott feleletet nem kaptunk, a nevek közül sem tudott egyet is mondani. Csak annyit mondott, hogy két szoba teit meg velők s nevek fel vannak ugyan írva, de az írás nincs nála s ő a magyar nevekét nemcsak fejében nem tudja tartani, hanem olvasni is csak szóttagolva, helyesebben csak betűzve. Megvárta, míg a theát megittuk s köszönetünkkel üdvözléteinket vívén magával, jó éjt kívánt s ránk zárta az ajtót.

Este sohaig beszélgettünk, találgatva az újonnan érkezettek neveit s a Hajdu Lajosét, a volt szentesi tanárét, csakugyan helyesen találtuk el, mint másnap reggel meggyőződ-tünk. Kegyelem utján ő is 20 évre volt elítélve.

Barsi Józsefet 1850. szeptember havában ugyanazon szobába, illetve bőrtöltőbe helyezték el, melyben Könyves Tóth Mihály is elzárva volt, — alkalma nyílt tehát meg jobban megismerkedni a mi feledhetlen halottunkkal, ki iránt hű barátsággal és őszinte nagyra becsüléssel viseltetett. Fogoly-társaink Könyves Tóth Mihályt keszített estéknél theát, jó theatelebből. Mikor ugyanis az oroszok Debreczenben tanyáztak, Bebutoff tábornok Könyves Tóth Mihályhoz volt beszállásolva s az ott élveztet vendégszeretetét azzal viszonozta, hogy tetemes mennyiségű valódi kínai theát hagyott neki emlékül. Ebből küldtek rokonai Olmützbe is utána néhány csomagot. Az osztrák bőrtöltőben tehát a muszka tábornok theát itták a magyar foglyok!

Felelemelő jelenet volt az, midőn 1851-ben egy nagyobb debreczeni társaság meglátogatta Könyves Tóth Mihályt olmützi fogságában. E látogatásról így ír a szerző a 270 és következő lapokon:

»Az idő a nyári napforduló körül járt, midőn egy hétfői napon, ha jól tudom, éppen jun. 23-án d. u. több helyőrségi tiszt kíséretében hölgyekből és urakból álló nagyobb társaságot láttunk belepni. Debreczeniek voltak. Könyves Tóth Mihálynak részint közelebbi s távolabbi rokonai, részint más tisztelői és hívei. Régen volt, sokan voltak, mindegyikükre határozottan már nem emlékszem, de élénkségével és a foglyok iránt kitüntetett gyengéd érzelmével — valamennyinek figyelmét leginkább magára vonta barátunk mostoha leánya, szül. Király Janka.

Mindenkihez volt szava és szánó tekintete s künn álltunkban majd ehez a csoporthoz intezett részvételje kérdéseket, majd a másiknaknak kérdéseire felelt. Meg a lengyeleket se mellőzte, kik közül harman: Borinik, Cimborzky és Kuniczky, mivel egyszerre kerültek fogságba, midőn más ötötzet hiányában, viselt katonaruhaban akartak Magyarországra felé szökve átlepni a határt. Többnyire együtt társalogtak s akkor is katonaruhabjuk által kiváltak a többiek közül, k k, bármely életpályáról kerültek volt ide, legnagyobb részt polgáriag öltözködtek s legjobban szerettek haló köntös feleben ponyvafőkötni.

A messziről jött látogatók tisztelőire természetesen mindenki felvette népmű ruháját, csak a lengyelek maradtak egyenruhájokban s éppen azzal vonták magokra a fiatal honleány figyelmét, ki az ő nyelvükön is tudott nekik néhány vizsgáztató szót mondani, ha egyebet nem, a »Fesce Polska mezzinela« kezdetű dalnak egy két sorát.

Hogy a debreczenieket majdnem szétzedtük, nem is kell ide írnom. Kar, hogy nem voltak számokban. Mi nem győztük, ok sem győzték a kérdés kérdést és a feleletét. Egyszerre csak este lett s mint felejtethetlen álomkép eltűntek, köztünk pedig akkor indult meg igazán a hallottak és látottak fölött a beszélgetés árja, vagyis megindult volna a legszelebb merderben, hanem hát a mint a porkolab a vendégek elvonulta után bezárta a kaput, már is elmondta mindennapi mondkáját, a »Meine Herren einrückent« s a beszéd árja annyiféle oszla szét, a hány felé záródtunk el külön-külön.

Mivel hogy Debreczen kissé távol van Olmütz városától s mivel látogatóink előkelő viseletűek és rokonszenves fellepőkkel teljesen meggyerték a felettünk örködők jóindulatát, ezek másnapra nemcsak azt engedték

meg, hogy délelőtt is bejöhessenek, a mi ritka kitüntetés volt, hanem azt is, a mi unikum volt, hogy bennünket délután megozonnáztathassanak. Az oszonnát oda börtök be az első szobába, részint azért, mert a kizeh a debreczeniek a hosszú záradokukat megtették, abban lakott, részint azért, mert az volt a legvilágosabb, legtágabb s legközelebb a becs kijarathoz. Forró nyári nap lévén, az oszonna főleg fagyaltól s a hozzá való süteményekből állott, s mert mindnyájan hivatalosak voltunk hozzá, tisztán emlékezem, hogy cserebren hordták be a fagyaltot és finom leplekkel letakart garabolyokban a süteményfeleket. Voltak sörözők és voltak borozók is, a hozzá való korcsolyaszerekekkel. Végül pedig kiosztották a válogatott szivarfeleket egész skatulyákkal. Maradt is ennek emléke aztán az egy pár szóban: Debreczennek nincsen párja sem Magyarországon, sem a világon.

Megemlékeztek ok papjokról már előbb is, utóbb is. Emlékszem, hogy egyszer ősz vége felé értesítették, hogy egy- két aprósággal telt ládát indítottak hozzá a vasuton. Mivel azonban a láda soká nem érkezett, ő erről értesítette a küldőket. Meg is került a küldemény, de tartalma teljesen megromlott. (Valószínű, hogy neh. jó Bánky bácsi kezdeményezte e küldeményt, ki a kenyérkereső apától megfosztott K. Tóth családnak is egyik legnagyobb jó akarája volt. Faggattuk is ilyen dolgok miatt nem egyszer Bánky bácsit, de ő nem szeretett dicsekedni s semmit sem akart tudni a dologról. Pedig bizonyára nagy része volt benne. A kolbászt is ehez hasonlóan cikkeket bizonyára ő küldte. Szerk.)

Szerzőnk nem említi azt, hogy K. Tóth Mihály az alkalommal — kálvinista ritus szerint — urvacsorát osztott volna a debreczenieknek és a foglyoknak. Bizonyára Josefstadban történt ez. Hová később Könyves Tóth Mihályt elszállították. Bánky bácsi vitt magával oda debreczeni kenyéret és bort s a foglyok lelkész hazai kenyérrrel és borral szolgálta ki az urvacsorát.

Megtörtént tény ez, könyv azonban nem jelent meg a Josefstadti foglyok eleiről, míg az olmützi szenvedők történetét Barsi könyvéből apróra ismerjük.

A debreczeniek meséi ragaszkodással viseltettek Könyves Tóth Mihály iránt. Még arról is gondoskodtak, hogy legyen a fogságban olvasni valója. Elküldték tehát neki a debreczeni főiskola könyvtarából Gibbon E. világhírű munkájának 12 kötetét: »A római birodalom hanyatlásáról és bukásáról.« E művet aztán mindazon foglyok elolvasták, kik tudtak, vagy megtanultak angolul a fogság magányában.

Könyves Tóth Mihályt 1852. június havában szállították el. Készi Hajdu Lajossal együtt, Olmützből Josefstadba. Összesen 7 évet töltött fogságban s midőn kiszabadult, a legnagyobb örömmel fogadták Debreczenben, hol — mint életrajzi adatai közt említve volt — négy ízben választották meg rendes lelkészszé.

A kiváló egyházi szónokot legutóljára a Kossuth-utcai templom felavatása alkalmával hallotta a debreczeni közönség. Ez volt hatyudala. Lelkesi működésének 50 éves jubileumát 1886-ban ünnepelte meg, mely alkalommal nagyszámu tisztelői a legszívesebben óvázókban részesítettek.

»A király ékes koronájával, a rab pedig lánczaival!« — mondta egykor Könyves Tóth Mihály, mint fogoly. Az ő koporsója pedig ékes a bibliával, melyet koszoruk helyett ráhelyeznek. Megharcolta a legnevesebb harcát s hitét megtartotta. Legyen áldott emlékezete!

Könyves Tóth Mihály temetése.

Könyves Tóth Mihályt — mint már tegnap is említettük — holnap, szerdán d. u. 2 órákor fogják eltemetni. Gyászalokat a főiskolai kántus énekel.

A kis templomban Zsigmond Sándor h.-szobozóló ev. ref. lelkész mond imát, Balogh Ferencz főiskolai hittanár pedig búcsuzbeszédet, mely eredetileg ugy volt tervezve, hogy a sírnál tartatik meg.

A halott szobában a falra függesztve látható azon kép, mely Könyves Tóth Mihály egykori bőrtöltőt ábrázolja. Sokan látogatják a ravatalt s őszinte könyvvel áldoznak az elhunyt emlékének.

Az 1848/49-iki hónapok diszröséret fogság képezi a ház előtt s a temetésre gyászalobogó alatt vonulnak ki.

A debreczeni ev. ref. egyház presbyteriuma ma reggel tartott rövid ülésében elhatározta, hogy a megboldogultat az egyház halotjának tekintik s az egyház költészen temetik el. A presbyterium testületileg vesz részt a temetésben, valamint testületileg jelennek meg a főiskola tanárai és ifjuság. Általában a temetés nagyon impozánsnak igerkezik.

A gyászoló családhoz számos távirat és részvét-irat érkezett.

A család által kidott gyászjelentés következőleg hangzik: Legmélyebb fájdalomtól lesujva tudatjuk a legjobb apának, apósnak, nagy- és dédapának, szerető testvérnek s rokonnak néhai

Könyves Tóth Mihálynak a debreczeni ev. ref. egyház egyik buzgó lelkipásztorának, a heves-nagykunsági ref. egyházmegye volt esperesének s több éven át konventi tagnak folyó évi február hava 4-ik napján délután fel 2 órákor, tevékeny élete 86-ik évében bekövetkezett csendes elszertelést. Idvesült kedvesünk összeomlott porsátora folyó évi február hava 6-dik napján szerdán délután 2 órákor, a Szechenyi-utcai 1820-ik számú háztól a kistemplomban tartandó ima s a Kossuth-utcai sírkertben emondandó siri-beszéd után ugyanott helyeztetik el sír alá. Végítisztesztelére az idvesült nagyszámu rokonságot, barátait s általában közhasznú s áldásos életének tanuját, a nagy közönséget rokonérző szívvvel hívjuk meg — Debreczen 1895. év február hava 4. Bónatos gyermekei: Könyves Tóth Kálmán és neje Budaházy Vilma. Könyves Tóth Mihály és neje Indrás Amália. Könyves Tóth Sámuel és neje Konrad Karolina. Könyves Tóth Sándor és neje Szűcs Paulina. Mostoha leánya: Sámly Lászlóné, Király Janka gyermekeivel. Unokái: Dr. Könyves Tóth Mihály. Könyves Tóth Maria és ferje Horkay Lajos. Könyves Tóth Paulina és ferje Kovács János. ifj. Könyves Tóth Sámuel. ifj. Könyves Tóth Antal. ifj. Könyves Tóth Kálmán, Ilona, Miklós, s dédunokái: Horkay Lajos Irén, Emma Margit. Testvérei: Könyves Tóth Antal és neje Simonyi Polixéna. Könyves Tóth Lajos és neje Krajnyák Zsófia gyermekeivel.

A debreczeni ev. ref. egyház a következő gyászjelentést adta ki:

A debreczeni ev. ref. egyház presbyteriuma jelenti szeretett lelkipásztorának Könyves Tóth Mihálynak 58 évi szolgálat után, életének 86-ik évében, folyó évi febr. hó 4-én fél 2 órákor történt gyászos elhunytát. A boldogult ékes szavu és nagyhatásu lelkipásztor hült tetemei ez év febr. 6-án délután 2 órákor, a Szechenyi-utcai lelkesi lakástól, ev. ref. egyházunknak a kistemplomban tartandó gyászszertartása után, a Kossuth-utcai sírkertben tételnek örök nyugalomra; mely végítisztesztelére ev. reform. egyházunk híveit, a boldogult tisztelőit bónatos szívvvel meghívjuk. Debreczen, 1895. február hó 4. Béke lengjen porai felett!

Értesítő. Az idő zordságas a nagyközönség iránti tekintetből többek kérésére a megbold. Könyves Tóth Mihály temetésére vonatkozólag azt a módosítást tette a gyászoló család, hogy a temetésben tervezett sírbeszéd helyett nt. Balogh Ferencz ur közvetlen az ima után a kistemplomban mondja el búcsuzbeszédét. Ezt mihez tartandó végett közöljük.

DEBRECZENI SZÍNHÁZ. Febr. 5-én. Parasztbecsület. Ezzel jegyűt: Tabarin felesége. Febr. 6-án: 7-én: Küzdelem a létért. — Dandét színműve. —

Irodalom és művészet.

* A »Vasárnapi Ujság« febr. 3-iki száma 20 képpel s a következő tartalommal jelent meg: »Dr. Dankó József. (Arczképpel.) Memortól. »Bucus a napról.« Vajda János költeménye. »A lábszánkó versenyekről.« Irta: Chernei István. (Kepekkel. Norvégijában felvett fényképek után.) »A Niagara vízesés telen.« Dr. Krécsey Bélától. (Kepekkel: 1. A Niagara telen. 2-4. Zuzmarás fák a Niagara mellett. Eredeti amerikai fényképek után.) — Komjáthy J. utolsó költeménye: »Euthánázia.« — Komjáthy Jenő halálára. »Költmény Telekes Bélától. »A magyarországi történelme.« Arab elbeszélés Tuniszból. Közli Csik-Volecz Sándor. »Baratieri olasz tábornok.« (Arczképpel.) »A francia büntető gyarmatok.« A budapesti korcsolyázó egyeslet új palotája. (Dörre Tivadar és Hary Gyula rajzaival.) Markó Miklóstól. »Tündérvilág a jegen.« (Kepekkel a jégűnnepepről: 1. Hofehérke és Karneval herceg nászmenete. Jantyk Mátás rajza. 2. A hozsokányvár. Weinwurm A. fényképe.) »Nyári korcsolyázás a dobsinai jégbarlangban.« Belony I. rajzával. »Giers Karlovics Miklós, az elhunyt orosz külügyminiszter. (Arczképpel.) Irodalom és művészet. Közintézetek és egyletek, Sakkjáték, Képtájan. stb. rendes rovatok. A »Vasárnapi Ujság« regénytára: e héten Petelei István »Lobbanás az alkonyatban« cz. elbeszélését kezd meg s Verne Gyula »Antifer mester csodalatos kalandjai« cz. regényének folytatását közli, a francia kiadás eredeti rajzaival illusztrálva.

Legujabb.

A miniszterelnök mandátuma.

(A »Debreczen« eredeti távirata. Föladott délelőtt 10 órákor, érkezett délelőtt 11 órákor.)

Szilágy-Somlyó, febr. 5. B. Banffy Dezső miniszterelnök a szilágy-somlyói választókerület képviselőjére egyhangulag megválasztatott.

